

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1943 ՅՈՒԼԻՍ - ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԹԻՒ 7-12

	Էջ
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ	
Հ. Ղեւոնդ Տայեան. — Պատասխան եր. Տէր Կոմիտաս Վկայի «Կարծեցեալ» մարմնոյ մասին (վերջ)	49
Հ. Յ. Շագուրեան. — Երգեկացի Կոմիտաս Վ. Բ. Թուղթը (Հրատարակութիւն բնագրի)	62
ԳՐԱԿԱՆ	
Բարիքի ձիովաննի. — Կայիափայլի վրէժխըն- դրութիւնը (Թրգմ. Խաչերէնէ)	56
Հ. Մեսրոպ Ճանաչեան. — Մայքըլ Արլէն Է. Ուիլքինս Սարոյեան	69
Հ. Արմաւիրեան. — Տա՛ր զիս արեւուն (Քերթ- ուած)	67
Արամայիս Սրապեան. — Սիրտ Էւ հոգի (Քերթուած)	86
Կուստավոյ Պարելա. — Հայ մարտիրոսին ա- ղօթքը (Թրգմ. Խաչերէնէ, Հ. Մ. Ճ.	88
ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ	
Հ. Վ. Հացունի. — Բժշ. Վահրամ Թորգոմեան (մահուան առիթով)	77
ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ	
Հ. Մ. Ճ. — Ստացուած Գրքեր	80
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳ	
Խմբ. — Ներկայացումներ Էւ հանդէսներ Ս. Ղազարու Էւ Մ. — Ռաֆայէլեան վարժարա- նին մէջ	91
Ս. Ղազարու նշանաւոր այցելուները 1940, 1941, 1942 տարիներու ընթացքին	95
ԶԱՆԱԶԱՆԻ	
Անբախտ խորհոյի մը «Օրագրութիւն»էն	85
Նշանաւորներու կեանքէն	96

SOMMAIRE

1943 Juillet - Décembre N. 7-12

	PAG.
PHILOLOGIE	
P. L. Dayan. — La question des reliques «attribuées» au Bienheureux Gomi- das: (Réponse à Mgr. Jean Nazlian) (fin)	49
P. J. Chakourian. — La lettre pastorale de Kirakos Vart. d'Erzindjan (pub- lication du Texte)	62
LITTERATURE	
Papini Giovanni. — La vengeance de Caïphe (trad. de l'italien)	56
P. Mesrob Djanachian. — Michael Ar- len et William Saroyan	69
P. Armavirian. — Emmène-moi au So- leil (poésie)	67
Aramaïs Serabian. — Cœur et âme (poésie)	86
Gustavo Barela. — La prière du mar- tyr arménien (poésie, trad. de l'italien par P. M. Dj.)	88
BIOGRAPHIE	
P. V. Hatzouni. — Le Docteur Vahram Torkomian (à l'occasion de sa mort)	77
RECENSION	
P. M. Dj. — Les livres reçus	80
ECHOS ARMENIEN	
Réd. — Représentation et fêtes à S. La- zare et au Collège Arménien Moorat- Raphaël de Venise	91
Les célèbres visiteurs à S. Lazare aux cours des années 1940, 1941, 1942.	95
DIVERS	
Du «Journal» d'un Penseur infortu- né	85
De la vie des célèbres	96

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ՏՐԻՏՈՒՐ

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ ՀԱՐՅ ԸՆԴՀ. ԱՐԲԱՀՕՐ
Տ. Տ. ՄԵՍՐՈՊ Վ. ԶԱՊՈՋԵԱՆԻ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ԶԵՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Աշխարհակործան պատերազմը խզելով ամէն կապ եւ յարաբե-
րութիւն արտասահմանի հետ՝ բոլոր չտուաւ որ համագործակցութիւն
կարեւոր ժամանակին լսել տալ իր խնդակցութեան ձայնը Վիեննայի
մեր հոգեկից Հայրերուն՝ իրենց արժանընտիր Դիտապետին եպիս-
կոպոսական աստիճանի բարձրանալուն առիթով:

1942, Մայիս 9-ի Կոնգակով է որ Ս. Գաիւր կը հանէր Գերալ.
Մեսրոպ Վ. Հապոգեանը անուանել արքեպիսկոպոս Կամախու, իսկ
Յունիս 4-ին ալ կը կատարուէր պաշտօնական ծանուցումը այս շը-
նորհուած պատիւին: Պատերազմով ստեղծուած դժուար կացութիւնը
չներեց սակայն՝ որ Նորընտիրը հայկական ծէսով ընդունէր եպիս-
կոպոսական օծումը: Վիեննայի վսեմափայլ Միրամաւորը Թէոդոր
ընթերակայութեամբ ուրիշ երկու եպիսկոպոսներու՝ Մեպոսեմեր
13-ին, որ անմոռնալի բուական մեղա Մեծարգոյ Միաբանութեան
կեանքին պատմութեան մէջ:

Այս հոգեկան մեծ հրեւանքին ու միջնորդութեան կը մասնակցի
համագործակցութիւն, նաեւ իբր բարգման մեր Միաբանութեան Վեհին Է.
բոլոր անդամներուն, ներկայացնելով անոնց եղբայրական սրտաբուխ
մաղթանքներն ու շնորհատրութիւնները:

Նորընտիր օծեալը, ծնած Խոտորչուր (Տայֆ), 18 Հոկտ. 1887-ին,
Էւ սնած հայրենի վնիտ ու առողջարար կլիմայի տակ՝ տոգորուած
է իսկապէս ազգասիրական ջերմ ոգիով, որ իր առաքելական ու հոգե-
ւորական մարդու հրապոյրին վրայ փայլ մ'աւելի կ'աւելցնէ Էւ կ'ար-
տայայտուի իր հետապնդած ազգօգուտ ծրագիրներուն մէջ: Մատուաշ
հասակէն՝ տասնութէ տարեկանին՝ նուիրուած Աստուծոյ, 1911 Փե-
տրուար 12-ին կը ձեռնադրուի քահանայ. անմիջապէս երեսան կը բերէ
իր մէջ ազնիւ ու վեհանձն նկարագիր մը, սրբակրօն ու եռանդուն
դաստիարակի մը յատկութիւնները, Էւ քաջ տնտեսագէտի մը ձիրքը՝
վարելով յաջորդաբար Ընդհ. Գործակալի, Տպարանի վարիչի Էւ
Ընդհ. Առաջիկայի փափուկ պաշտօնները: Իր իմաստուն Էւ խոհական

653-73

գործունեութեամբ է որ Միաբանութեան տնտեսական վիճակը կը բարտօնի, վանֆին ներքին կեանքը, վանատունները եւ վարժարանները նոր ոյժ եւ ուղղութիւն կը ստանան: Ոչ միայն իբր տնտեսագէտ եւ վարչական կարողութիւն սիրուած ու գնահատուած դէմք մ'էր ան, այլ նաեւ ուսումնական մարզին մէջ ալ՝ օժտուած գիտակից բմբռնողութեամբ մեր ազգային բանասիրական մասնաճիւղին մէջ: Այդ ուղղութեամբ կատարած է եւս աշխատութիւններ իր կեանքի սկզբնական շրջանին՝ իբր աշխատակից «Հանդէս ամսօրեայ»ի: Հայացուցած է օր. Մարկուարտի «Հայ Բագրատունեաց ձիւղագրութիւն»ը (1913), «Վրական Բագրատունեաց ծագումը» (1913), «Հարաւային Հայաստան»ը (1914), ինչպէս եւ Վ. Շուրի «Ներքին կայսեր արեւելեան քաղաքականութիւն»ը (1930) եւ ուրիշ գործեր:

Իր նախորդին մահուան վեց ամիս վերջ ան, որ արդէն ուշագրաւ ու սիրուած դէմք մըն էր, կը կոչուէր Միաբանութեան Ընդհ. Ղեկավարութիւնը ստանձնելու 1931, Յուլիս 9-ի ընդհանուր ժողովին մէջ: Իր ընտրութեան առաջին օրէն արդէն՝ ըլլալով առարկայ համակրանքի իր միաբաններուն կողմէն, ցոյց կու տար թէ կը կրէր իր մէջ լուսաւոր իմացականութիւն մը, վարչական մեծ խոհականութիւն, ազնիւ սիրտ եւ հոգեկան արժանիք ու բարձրութիւն: Եւ ստուգիւ փութով արդարացուց Միաբանութեան իր վրայ դրած յայտերը: Առաքելական ու դաստիարակական գործունեութիւնը իսկոյն մեծ զարկ մ'առաւ իր օրով, բացուեցան Պէյրութի եւ Գահիրէի երկու ազգային վարժարանները, իսկ Փլովտիւիւնը ստացաւ նոր փայլ մը եւ դարձաւ աւելի արդիւնաբեր. ուսումնական վիճակն եւս ստացաւ բարտօնման իր հայրական խրախոյսովը եւ առաջնորդութեամբը: Բարեկարգական այս շարժումը կը տարածուէր Միաբանութեան կեանքին գնազան մասերուն եւ ամենուրեք կը զգացուէր իր լուսամիտ առաջնորդութեան ձեռքը, որ ամէն ինչ կը բարձրացնէր եւ կ'ուղղէր դէպի իրենց հալապատ վախճանը:

Այժմ, որ բարձրացած է արքեպիսկոպոսական աստիճանի ու հրաւիրած իր վրայ նաեւ օտար ու ազգային իշխանութիւններու յարգանքն ու համակրանքը, կը մաղթենք որ Աստուած բանայ իր առջեւ բանութիւնը պատերազմի այս աղետալի ապրումներու ընդմէջէն հաւեւեւ, յետ-պատերազմեան խաղաղ օրերուն, առաջնորդել Ուխտը՝ իրագործելու համար մեծագոյն փայլով եւ արդիւնքներով մեր երկնքն. Հիմնադրէն աւանդուած նուիրական ու ազգօգուտ ծրագիրները:

ԽՄԲԱԳՐ. «ԲԱԶՄԱՎԷՊ»Ի

Բ Ա Զ Մ Ա Վ Է Պ

ՀԱՆԴԻՍԱՐԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ - ԳՐԱԿԱՆ - ԳԻՏԱԿԱՆ - ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՅՈՒՆԻՍ - ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԹԻՒ 7-12

ՎԵՆԵՏԻԱ Ս. ՂԱԶԱՐ

ՀԱՏ. ՆՐ. ՌԵՂ.Ր-ՌԵՂ.Գ

ՎԱԽԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ

Պ Ա Տ Ա Ս Ի Ա Ն

ԵՐ. ՏԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԿԱՅԻ «ԿԱՐԾԵՑԵԱԼ», ՄԱՐՄՆՈՅ ՄԱՍԻՆ

(Շար. տես «Բազմավէպ» 1943, Թիւ 1-6, էջ 8)

Ը. — ՆԱՀԱՏԱԿԻ ՆԵՐԱՐՆԵՐՈՒ ԶԱՅՆԸ

Տէր Կոմիտասի կենսագիրներէն առաջինը Հ. Մատթէոս Եւդոկիացի կը գրէ, եւ այլ մասն ի չուխայ հանդերձից կու տորոց բերեալ եղեն առ մեղ ի ՄԵՐԱՅ. ՆՈՅ. եւ կան պատուով պահեալ ընդ երկուց նոյն երանելոյն ձեռամբ գրով գրեալ գրոց: Յորոց մինն է գիրք աղօթից սրբոյն Գրեգորի Նարեկայ վանից վանականի, եւ միւսն է սրբոյն Ներսէսի Լամբարտի, եւ միւսն է «Երանելի»⁽⁵¹⁾: Ինչ որ բրոնացուց եպոսին Տարսուի⁽⁵²⁾: Ինչ որ Հ. Մատթէոս «ի մերայնոց» կ'ըսէ, այն է Կ. Պօլիս գտնուող Հայրերուն միջոցաւ Մաղարեան վարդապետ զայն խնուանէ. կը յիշատակէ, ըսելով թէ «Հ. Եղիա... իւր յիշատակէ, ըսելով թէ ժողովելով տալատ մը մասունքներ եւս ժողովելով թաւ ի վանս»⁽⁵²⁾: Իր այս տեղեկութիւնն հաւաքել է «Քաղերով վանեակոյ Միւթարեան վեր. Հարց ձեռագիր գրութիւն»-ը, կ'ըսէ նա. կը համարեմ որ Պա-

տրիարեական Դիւանի պատկանող Թուղթերէն առած է զայդ:

Կու տամ դեռ հոս այն երկու նուիրական առարկաներուն անունները միայն՝ զորս Միւթարեան Հայրեր ստացած են ուղղակի Տէր Կոմիտասի ընտանիքի եւ անոր պարագաներուն ձեռքէն, ինչպէս զըրոշմուած են ժամանակակից Հայրերուն սեփական գրչով մէն մի մասունքի կից թղթիկներուն մէջ. 1. Փիլոն առանց կնդրոյ, զոր դնած է Հ. Մանուէլ 1708ին «ի ձեռաց ընտանեաց». 2. Մասն ինչ վերարկուի «չուխայ, ի ստորոտ ծնկանն աջոյ կտորն է», զորս 1722ին տուեր է Երանելոյն կրտսեր որդին առ մեր Հ. Անտոն Պաղտասարեան, եւ սա յանձնած է վանքին:

(51) Վկայար. Տն. Կոմիտասայ, էջ 42. տես եւ իր ժամանակագր.ը, էջ 119:

(52) էջ 84:

«ԲԱԶՄԱՎԷՊ» ՅՈՒՆԻՍ-ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1943